

Nagy Gáspár emlékére

Aki elért Betlehembe

Szikora József újságíró költőnk közeli barátja és munkatársa. Közös szobájukban, a Magyar Katolikus Rádióban naponta találkoztak, naponta dolgoztak együtt, együtt élték meg az utolsó időt.

Nagy Gáspár számos díja közül, melyek legékebbje talán a Kosuth-ról elnevezett, most szívesebben szólnék azokról, amelyeket nem ő kapott. Ama kitüntetésekéről, érdemrendekéről, megtiszteltetésekről, egyszerű és díszes csomagolású ajándékokról, amelyekkel ő halmozta el mindazokat, akik képesek s hajlandók az elfogadásra. E sorok írója elsőként azt könyvelheti el ajándékként – nem is csak Gáspártól, hanem a Jóistentől –, hogy jó negyven évvel ezelőtt, azonos címen talált meg bennünket a posta. Pannonhalma Vár I. Ide érkezett neki, hazait hozva, a fordítható fedelű láda, hogy aztán mosnivalóval bélelve térjen vissza Pannónia Szent Hegyéről a vasi szülőföldre. (A pesti gyerekek már akkor sem igen ismerték az ilyesféle ládát, bezegg a Gazsié később még versbéli szerepet is kapott.) A pannonhalmi bencés atyák tanítása-nevelése érlelte Nagy Gáspár ott-honról hozott hitét a dunántúli dombok egymásba hajlásához hasonló természetességű katolikus meggyőződésé. S bár nem szokás őt katolikus költőnek nevezni, ez a hit sugárzik minden művének mélyéről, ez a kikezdetetlen elkövettség teszi oly biztonságossá verseinek olvasását, mondanivalójának megértését. S míg a vállalt előd Ady Endre olykor pöröl-vitázik Istenével, a pályatárs-példakép Nagy László szégyelve kér, vagy tán nem is, Nagy Gáspár – nem fájdalomtalanul, nem szomorúság nélkül – de a körön belülről szól. Vagy most már talán mondható így is: Belőle szól...

A hit magától értetődő volta mellett, vagy éppen ennek a következtében Nagy Gáspár természetes közege az igazság. A magyar költészetben és a közéletben is páratlan az a szelid, egyszerűségi határozott szókimondás, amellyel valamennyiünk előtt ki vezető utat mutatott nemzetének

a hazugság-dagonyából, amelybe kényszerből – szörnyű kimondani – önként, érdekből terelődött.

„egyszer majd el kell temetNI és nekünk nem szabad feledNI a gyilkosokat néven nevezNI!”

De nemcsak a máig parancsoló infinitívuszok, a kérő imák, azokért, akik „nagyon is tudták mit cselekszenek”, a zászlót emelő „fénylő arcok” rajzai, az anya szívének éneke, a huszonkettes busz szürreális küzdelme az emelkedővel, a napozó hó, a három király, akiknek sorát nem nyitja, de zárja a költő, a betlehem-i istálló-tűzben épen maradó szalma – mind szebbnél-szebb darabja a tőle kapott díj-arszenálunknak.

„Nyújtózom a szelíden lankás hegyháti vidéken – írja Gáspár. – (...) Valahol, a fejem fölött hosszan kinyújtott kezem Nagykutason pihen. Innen indult apai öregapám, hogy átlépve a vármegyehatárt, Nagytilajban feleségül vegye Molnár öreganyámat. Közben árva legényként élt Andrásdán, s tán Andrásfán is, itt a kertek alatt, Vasvár búcsújáró szentkútjához közel. Kinyújtom lábam, a kaptási réten, harmatos fűben csiklandoztatja magát. Derékaljnak valahol a baltavári-tilaji út mentén keresnek alkalmas helyet. Innen nézném a csillagokat.”

Most már megvan, végképp megvan az a derékalj, a baltavári-tilaji út mellett. S hogy egészen kényelmes látás essék a csillagokra, egy marék Budakesziről való föld simítja a vánkost. S tőle



Fotó: Tajti Róbert/Magyar Katolikus Rádió

kapta ezt: Baltavár is, Tilaj is, Keszti is.

Hótalán ingü hegyek között botorkálva szemünk is száradó, úgyszólván könnytelen. De napokkal a halála után végre mégis el tudtam siratni Gazsit. Addig csak csodálkoztam, hogy Puskás Öcsit megkönnyezem, Lázár Ervint is, az ő távozása meg szárazon hagyja a szemem. Aztán egy reggel telefont kapok a feleségetől, a gimnáziumból hívtak – a Móriczból –, ahol tanít. Elmondta, hogy a tanári iroda nagy asztalán egy karton áll,

rajta felirat: „A félelmen túli tartomány dalokra elszánt kölyke.” – Nagy Gáspár 1949–2007. S egy gyertya ég mellette.

Istenem! Így üzen ez a kölyök, akivel négy évet együtt töltöttünk bencés diákként Pannonhalmán. Így üzen egy mai gimnáziumból, így üzen abból a tartományból, amelybe mindig is tartozott, s ahová most végleg átköltöztette a szenvedés Ura. „Ne féljete!” – mondja Jézus az apostoloknak, „Én vagyok, ne féljete.” „Ne félj” – mondja most nekem, Gazsi, „ne félj, én vagyok” – hallom, s végre kicsordul a könnyem. Igen, bár nem kértem, nem érdemeltem, most én is örökséget kaptam attól, aki egy népet igyekezett kidalolni a félelemből, aki tudta, hogy a félelemmel szemben csak az igazság képes helytállásra, s akinek az élete most megszakadt egy ország meghasonlottságának terhe alatt.

Sirni szabad – s milyen jól esik –, de félni soha! Csak lépegetni, csak futni, rohanni, csak térden csúszva vonszolódni, de mindig csak közeledni, egyre közeledni affelé a jászol felé...

Szikora József

NAGY GÁSPÁR

1949. május 4-én született a Vas megyei Bértaltaváron. A Pannonhalmi Bencés Gimnáziumban érettségizett. 1971-ben Szombathelyen szerzett népművelő-könyvtárosi diplomát, majd Budapesten esztétikai és szociológiai tanulmányokat folytatott.

Népművelő és könyvtáros, majd a Móra Kiadó szerkesztője lett. Akkor is vállalta 1956 eszmei örökségét, amikor a bűnösök megnevezése tilalmas beszédnek minősült.

Életművét kötetek sora őrzi, egyebek között a Koronatűz, a Földi pörök, a Múlik a jövőnk, a Szabadrabok és a Közlebb az életemhez.

A Hitel című folyóiratnak alapítása óta szerkesztője, majd főmunkatársa volt, 2004-től, a Magyar Katolikus Rádió indulásától annak Kulturális Szerkesztőségét vezette.